

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 158

מסכת בבא בתרא ע"ד-פ'

בס"ד, כ"ב סיון תשס"ב

השבוע בגליון

■ מה פירוש המילה "דולר"
■ סירובו הנחרץ של ה"ט"ו להחלפת טליתו
■ קניין משיכה בעם ישראל

■ מי ישחט את שור הבר שיאכל ב"סעודת לויתן"?
■ מכירת חמץ כיצד?

■ עשיית ציצית על ידי נשים
■ גבולות ארצנו הקדושה
■ ירוחם - בתוך הגבול. מצפה רמון - מחוצה לו

דבר העורך

מאמא, תפילתך התקבלה!!!

מעשה מרטיט לבבות ועוצר נשימה, שאירע ברוסיה הצארית בתקופת הקנטוניסטים, ואשר נשתמר מדור לדור, עקב האמונה הכבירה ורגשות הטהרה הנעלים שנתגלו בו, סופר על ידי הגאון רבי מנחם צבי ברלין שליט"א. זהו אחד מן המעשים אשר כל השומעם אינו יכול שלא ליטול מהם לקח מלא הכף.

שלטון הצאר הרוסי, אכזרי ומר היה. בכל נתיניו התנעל שלט רשע זה, ואת עוצמת שנתו, תיעל אל קהילות היהודים אותן הניח למשיסה ולבוזים. ילדים קטנים נחטפו מבתי הוריהם לאור יום כדי לשמש כחיילים בצבא הצאר, וזוועות נוספות, אשר תוארו במקומות רבים, חקקו את שמו לדראון עולם בדברי ימי הארוכים של האומה היהודית.

בתוך ים האכזריות הנורא שבו ניסו היהודים לשרוד, ניצנצה קרן אור זעירה בדמות חוק מיוחד שקבע, כי אין לגייס לצבאו של הצאר ילד יחיד לאם אלמנה. ילדים יחידים, נקראו מחיק הוריהם, יתומים אומללים, גם הם נתלשו מבתיהם, אך ילדים יחידים, אשר גם יתומים היו, לא הורחקו מקינם. רחמים שכאלו.

אולם חוק לחוד ומעשים לחוד. היה זה באחת העיירות הנידחות ביותר שברוסיה. לפתע, בצהרי היום, הופיעה פלוגת חיילי הצאר במטרה לגייס ילדים מקרב תושבי העיירה. השמועה על בואם של צידי הנפשות פשטה כאש בשדה קוצים, ואיש איש עשה כל אשר לאל ידו כדי לחלץ את ילדיו מן הגורל האומלל שציפה להם. הכל ידעו, כי ילד אשר "יחוקק" בצבא הצאר, לא יתנהג כיהודי בכל חייו הבוגרים. בודדים בלבד ניצלו מגורל זה ושמרו על יהדותם.

החיילים שוטטו בשבילי העיירה, זועמים וכועסים על טרפם הנמלט מתחת ידיהם. והנה, מולם חלף ילד יהודי בעל עינים טהורות, תמים וקדוש, אשר לא ידע מאומה על הסובב אותו. **אביו הלך** זה מכבר לעולמו, עוד בטרם נולד אברמיל, וזמנה של אמו האלמנה לא היה בידה מעולם. את כל עיתותיה הקדישה לעבודה מפרכת שהיה בה כדי לפרנס בצמצום את נפשה ואת נפש עוללה היקר לה מכל.

תוך רגעים מספר הושלך אברמיל המבועת המשך בעמוד הבא

דף עד/ב דעתידה דשדיא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי

עשיית ציצית על ידי נשים

כידוע, נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמן, היינו, שחיובן מותנה ותלוי במועד קבוע, כגון, מהנחת תפילין, ציצית וכדומה. אמנם, אשה שחפצה לזכות במצווה שהזמן גרמה, רשאית לקיימה, ואף מקבלת שכר על כך [בדרגת "מי שאינו מצווה ועושה"], ולדעת רבינו תם (עירובין צ"א תוס' ד"ה "ידלמא") גם רשאית היא לברך על קיום מצווה זו [עין להלכה "שולחן ערוך" או"ח סי' תקפ"ט סעי' ו' שנחלקו בכך המחבר והרמ"א].

נחלקו הראשונים, אם בגד שהוטל בו ציצית על ידי אשה כשר למצוות ציצית. לדעת רש"י (בשורית סי' פ"א), הרא"ש (גיטין פ"ד סי' מ"ו) וראשונים נוספים, אשה כשרה להטיל ציצית בבגד. הרא"ש מביא ראיה לשיטתו מסוגיותיו, בה מספר רבי יוחנן, שפעם אחת הוא הפליג בספינה, ולמרבה הפלא, על פני המים צפה מול עיניהם תיבה משובצת באבנים טובות ובמרגליות. כאשר נוסעי הספינה ניסו למשוך את הארגז היקר מן המים, יצאה בת קול ואמרה: "מאי אית לכו בהדי קרטליתא דדביתא דר"ח בן דוסא דעתידיה דשדיא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי", היינו: הניחו לתיבה זו המיועדת לאשת חנינא בן דוסא, **שעתידה לעשות את הציציות** לבגדיהם של הצדיקים בעולם הבא. הרי לנו, שנשים כשרות להטיל ציצית בבגד. אף מסופר (בשורית רש"י שם), שאשת ריב"ם, מראשוני בעלי התוספות, מרת בללט, היתה מכינה עבור בעלה את ציציותיו, משום שריב"ם סבר שאשה כשרה לכך.

אולם, לדעת רבינו תם (גיטין מה/ב תוס' ד"ה "כל שישנו בקשירה"), אשה אינה כשרה להטיל ציצית בבגד, מאחר שמי שאינו מחוייב במצווה אינו כשר לעשותה. גם המהר"ם מרוטנבורג (הובא בבית יוסף או"ח סי' י"ד) סובר כן וטעמו עמו, כי בפרשת ציצית נאמר (במדבר טו/לח) "דבר אל בני ישראל... ועשו להם ציצית". משמע, שהזכרים בלבד, **"בני ישראל"**, ראויים להטיל ציצית ולא הנשים.

עשיית ציצית על ידי קטן: להבדל בין שני טעמים אלו יש גם השלכה מעשית. שכן, לדעת מהר"ם מרוטנבורג ניתן להשתמש בבגד שהוטל בו ציצית על ידי קטן [כאשר גדול עומד על גביו ומלמדו לעשות זאת "לשמה", (משנה ברורה" סי' י"ד ס"ק ד')], שהרי גם הוא מ"בני ישראל". אולם, לדעת רבינו תם, גם קטן אינו ראוי למלאכה זו, שהרי אינו מחוייב במצווה.

כיצד תתיישב שיטת רבינו תם והמהר"ם מרוטנבורג, הפוסלים את האשה מהטלת ציצית בבגד, עם הוכחת הרא"ש מסוגיותיו? בעל "ארצות החיים" (שולחן ערוך" או"ח סי' י"ד סעי' א'), תירץ באופן נפלא קושיה זו, שהרי בעל מימרא זו בגמרתנו הוא רבי יוחנן, הסובר (נדה ס"א/ב), שמצוות בטלות לעתיד לבא. ומאחר שלדעת חלק מן המפרשים כוונתו לומר, שלעתיד לבוא הצדיקים יקיימו את המצוות אף על פי שלא יהיו מחוייבים בעשייתם, נמצא, איפוא, כי גם הנשים וגם הצדיקים לא יהיו חייבים במצווה, ולפיכך, אין כל עילה שלעתיד לבא אשה תהא מנועה מהטלת ציצית בבגד. מדברי בעל "הגהות מימוניות" (הל' ציצית פ"א אות ט'), עולה יישוב נוסף לשיטת רבינו תם. לדבריו, לעתיד לבא לא תעסוק אשת רבי חנינא בן דוסא **בקשירת הציצית** לבגדי הצדיקים, כי אם **בטווית חוטי הציצית** בלבד, אותם תניח בארגז המדובר. זאת, מאחר שדווקא להטלת ציצית בבגד אינה כשרה, משום שאינה מחוייבת

המשך בעמוד הבא

לעילוי נשמת

מרת **אסתר אינהורן** ע"ה
ב"ר דוד ז"ל

נלב"ע כ"ג סיון תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנה ידידינו: הר"ר **חיים נפתלי אינהורן** ומשפ' שיחי פ"ת

לעילוי נשמת

האי גברא רבא ראש וראשון לכל דבר
שבקדושה הרה"ח הרב
אברהם יוסף שפירא ז"ל
ב"ר פנחס ז"ל נלב"ע כ"ג סיון תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ניסן קלמן** ז"ל
ב"ר מאיר צבי ז"ל
תל-אביב
נלב"ע כ" סיוון תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

המשך מעמוד קודם
לעגלת החיילים, ויהודים מבוהלים שהציצו מבין חרכי חלונותיהם המוגפים, הביטו בחרדה בזוועה הנוראה. הם כלל לא יכלו לתאר לעצמם, כיצד ניתן ליידע את האם האומללה על האסון המחרירי שפקד אותה. **איש לא יצא את ביתו.** רבים רצו לסייע לילד החטוף, אך הכל ידעו כי אין מה לעשות. גזירה היא מלפני.

בעינים קרועות ובוכיות התבוננו היהודים כיצד משתעשעים הגויים בילד הרך שבידיהם. יללותו המחרידות הגבירו את שחוקם ההולל של הפורעים שהגבירו את התעללותם בו, עד אשר החלו להשליכו ככדור מהכא להתם ומהתם להכא.

בתוך כך החלו מספר עגלות מן השיירה לנוע לכיוון היציאה מן העיירה, ואברמיל מת מות קדושים, כאשר הושלך לעבר אחת מן העגלות ונרמס תחתיה.

החיילים יצאו את העיירה כשהם מותירים אחריהם את גופתו הקטנה של אברמיל, מתבוססת בדמה. אט אט, ללא קול, ללא אומר ודברים התקבצו אנשים סביבות אברמיל, ועיניהם העצומות דמעו כמים על שבר בת עמי. **לאחר שעה** קלה הבינו הנוכחים, כי עליהם לטכס עצה כיצד לבשר לאלמנה, כי היא גם הפכה לאם שכולה.

לבסוף, נטלה קבוצת יהודים על עצמה את המשמיה הקשה מנשוא. בראש מושפל ובכתפיים שחוחות התייצבו חברי הקבוצה בבית מעבדיה של אמו של אברמיל.

בקול נמוך החל המבוגר שבחבורה לספר לאם את תחילתו של המאורע, ושמיד פסם בפנס הוא השחיל פרטים קשים יותר ויותר, כדי להקרות במעט את עוצמת הבשורה הקשה.

כאשר שמעה האם שבעה נחטף על ידי חיילי הצאר, ובטרם הספיקו לספר לה את סופו האומלל, כבר ראתה בעיני רוחה את אברמיל היקר הופך לחייל קשוח, מחוספס, מתרחק מן ההידוות ונטמע בקרב הגויים אשר אותם הוא עתיד לשרת שנים ארוכות. בו ברגע, פכרה האלמנה האומללה את אצבעות ידיה ונשאה את עיניה לאביו שבשמים באומרה: "טאטע זיסר. אני מבקשת ממך. בני זה, מחמד עיני, מעולם היה משוש ליבי וחדוות נשתי. עתה, כאשר נחטף הוא על ידי ערלים בני עוולה, אא, אביו שבשמים, קחחו אליך! טול את נשתי הצחורה והכניסה תחת כסא כבודך, טרם יפלו בה כתמים על ידי רשעים אלו שידחווהו מדרך היחידות. איני רוצה שאברמיל יהיה בידיהם של טמאים אלו. מוטב ימות יהודי משיחיה כגוי!"

בקול לא קול אמר לה היהודי, "מאמא. תפילתך התקבלה!!! הקב"ה אסף את אברמיל אל חיקו. הוא מת כיהודי קדוש!!!!"

כעבור מספר שעות השחרה העיירה הקטנה מהמון אדם. אמונתה הטמירה ועוצמת רוחה של האלמנה השכולה עשו להם כנפים בכל הסביבה, ולא נותר איש בביתו. הכל הלכו ללוות את אברמיל בדרכו לאביו שבשמים.

במהלך מסע ההלוויה אל בית העלמין שבקצה העיירה, הלכה האם ליד המיטה הקטנה עטופת הטלית, ובעודה מתעטפת ביגונה, לא פסקה להודות ולהלל לבורא עולם, שחילץ את בנה מציפורני השמד!

אמרו חכמי אותו דור, זהו שאמר דוד המלך בתהילים (פח/יב) "היספר בקרב חסדך אמונתך באבדון". לעיתים, כאשר נוכחים שהאמונה עלולה לירד לטמיון, אזי הקבר הוא חסד עבור האדם.

אורח חיים המופלא של יהודי העיירות בגולה, שנוהל בהשקט ובצנעה אך מתוך מחשבה תמידית כיצד לקיים את רצונו יתברך, למלא את מבוקשו, להשאר קרובים אליו וכך לזכות לחיי נצח, דווקא הוא יכול לשמש לכל אחד מאיתנו מקור לשאוב ממנו עזר רוח ותעצומות נפש.

אנשים נפלאים אלו חיו כיהודים בכל רגע מרגעי חיייהם. רבות ניתן ללמוד מאחיותם האיתנה בעץ האמונה, ומהכרתם, המדהימה בעוצמתה, שהקב"ה מנווט את עולמו בחן בחסד וברחמים, ומיטיב עם בראיו בכל אשר הוא עושה.

דף עד/ב ירדן יוצא ממערת פמייס... ומתגלגל ויורד לים הגדול.

גבולות ארצנו הקדושה

הכרת מפת ארץ ישראל אינה עניין לטיילים ולתיירים בלבד, שכן, הלכות ודינים רבים תלויים בגבולות ארצנו הקדושה. בראש ובראשונה נוגע הדבר למצוות התלויות בארץ, מאחר שיש לידע מאלו גידולי קרקע חייבים להפריש תרומות ומעשרות, באלו איזורים נוהגת קדושת שביעית, איסור ספיחין ועוד. על פירות ארצנו אנו מברכים "על הארץ ועל פירותיה", ואילו על פירות חו"ל נברך "על הארץ ועל הפירות". כמו כן, מאחר שאסור לצאת מן הארץ לחו"ל, יש לדעת אלו מקומות אינם נחשבים כחלק מארץ ישראל. גם השוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד עם כניסתו לדור בו, לעומת השוכר בית בחוץ לארץ, שחייב במזוזה רק לאחר שלושים יום. סעודת חנוכה בית בארץ ישראל היא סעודת מצווה, לעומת סעודה זו בחו"ל (לדעת "באר שבע" שו"ת סי' ע'). ובכן, איה הם גבולות הארץ?

לנושא זה נזקקו רבים מן הפוסקים, ואף ספרים רבים נתחברו על כך. הקושי באיתור הגבולות המדויקים נעוץ בעובדה, שאלו נמסרו בתורה, בנביא ובדברי חז"ל תוך ציון מקומות ואתרים שבצוק העיתים ומחמת אורך הגלות נשתנו שמותיהם ונשכח מקומם.

חשיבות בירור מקומו של הגבול הדרומי: כיום, הגבול הקשה ביותר והחשוב ביותר לבירור הוא הגבול הדרומי. הקשה ביותר, מפני הספיקות הרבים לגביו, והחשוב ביותר, מפני שבשנת השמיטה, משום קדושת שביעית ואיסורי ספיחים [האוסרים באכילה את כל הירקות שבגבולות הארץ] מדקדקות ועדות השמיטה להביא פירות וירקות מחו"ל, כלומר, מעבר לגבולות ארץ ישראל המקודשת. מכיון שיבול רב מצוי בשטחי הערבה שבדרום ארץ ישראל, יש לקבוע מהיכן ניתן להביא סחורה ללא כל חשש. בנושא זה חלוקים הפוסקים בזמננו, ולא כאן המקום לפרט את הדעות הרבות בענין ואת מקורותיהן.

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, בספרו "דרך אמונה" (הל' תרומות פ"א הל' ז'), נזקק אף הוא לבירור נושא הגבולות המובא ברמב"ם (שם) והציע דרך חדשה לפתרון שאלה חמורה זו, על פי סוגייתנו, כלהלן.

ירוחם - בתוך הגבול. מצפה רמון - מחוצה לו: בגמרתנו נאמר, כי שבעה ימים וארבעה נהרות מקיפים את ארץ ישראל. לאחר שהוא מוכיח ש"מקיפים" פירושו סביב סביב, [כלשון התלמוד הירושלמי (כלאים פ"ט דף ל"ט): "סובבין" את ארץ ישראל], הוא תמה: הלא הגבול הדרומי ריק מימים ומנהרות, והיכן הוא הים המקיף מדרום? את התשובה הוא מוצא בדברי הברייתא בסוגייתנו האומרת: "ירדן יוצא ממערת פמייס ומהלך... ומתגלגל ויורד לים הגדול". הוי אומר, הירדן מקיף את ארץ ישראל גם מדרום, מים המלח עד הים התיכון! [נהם שהוא זורם ממערב למזרח, כותב הגר"ח, עדיין נחשב כמתגלגל אל הים כיון שהוא מחובר אליו] והיכן? מספר הגר"ח קנייבסקי שליט"א, כי הביט במפה וגילה, כי קיים נחל בשם נחל צין, המתחיל בקצה ים המלח ונמשך עד ואדי אל עריש שהוא נחל מצרים [הקצה הדרומי מערבי של ארץ ישראל לדעת הגאונים]. ואף שהנחל מפסיק קצת באמצע, יתכן שהוא מחובר במקומות אלו מתחת לפני האדמה. זהו אם כן הגבול הדרומי של ארץ ישראל! לפי זה, מסיק הגר"ח קנייבסקי שליט"א, העיירה ירוחם מצויה בתוך הגבול, ואילו היישוב מצפה רמון הינו מחוצה לו. אלא, שבמסקנת דבריו הוא מסיים "ולמעשה צריך עיון". הוא אף מצרף מפה גדולה לתיאור הגבולות, ולידה מכתבו של חותנו הגר"ש אלישיב שליט"א הכותב, שעל אף שהדברים בנויים ומיוסדים על מקורות נאמנים מן הש"ס והראשונים, עם כל זה אי אפשר להורות הלכה למעשה בדבר עדי יבוא משיח צדקנו. (וע"ע בספר "משמר הלוי" על בכורות, משא ומתן בין המחבר להגר"ח קנייבסקי בעניין).

דף עה/א עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן

מי ישחט את שור הבר שיאכל ב"סעודת לויתן"?

בעמודים אלו מתארת גמרתנו את סעודת הצדיקים לעתיד לבא. המנה המרכזית בסעודה זו תכלול את בשרו של הלויתן ואת בשרו של שור הבר המכונה "בהמות". עניינה של "סעודת לויתן" לעתיד לבוא, מצריך ביאור, שהרי מדובר בעולם הבא, שלכאורה אין בו אכילה ושתיה.

בפירוש רבינו בחיי [שחובר בסרגוסה שבספרד לפני כשבע מאות שנה] לפרשת בראשית (א/א), מופיעים שלשה ביאורים בנושא זה, על פי ה"פשט", ה"שכל" וה"קבלה". על דרך הפשט מביא רבינו בחיי בשם מורו הרשב"א, שיש מקום לענייני אכילה ושתיה גם לעתיד לבוא, משום שיש בכחם של מאכלים שונים להביא את האוכלם

פנינים

דף ע"א כל תלתין יומא

לעוק משה אמת בעולם הזה...

גמרתנו מספרת כי באחד ממסעיו של רבה, הוא ראה את אנשי קרח בשלועים בעומק האדמה. האדם שנלווה לרבה והדריכו, סיפר לו, כי פעם בשלועים יום אנשי קרח מתגלגלים למקום זה מן הגהינום, ומטבורה של האדמה הם זועקים "משה אמת ותורתו אמת".

רבי נחמן מברסלב זי"ע אמר על כך, כי רואים אנו כי לשם זעקתם "משה אמת" חייבים היו לרדת לעולמנו, משום שזעקת תשובה ומחילה אינה יכולה להאמר בגיהנום, כי אם בעולם הזה. ללמדנו, שרק בזה העולם ניתן לחזור בתשובה (ליקוטי מוהר"ן ח"ט)

דף ע"ב כיצד במשיכה קורא לה והיא באה או שהכשיה במקל ורצתה לפניו

"קניין משיכה" בעם ישראל

קניין משיכה בבעל חיים, ניתן לעשות בשני אופנים. א. לקרוא לבעל החיים שיבוא אל הקורא. ב. להכות בבעל החיים שירץ ממנו והלאה.

אומר רבי בונים מפשיסחא זי"ע: גם כאשר הקדוש ברוך הוא יבוא לקנות את עם ישראל ולמשכס אליו, שני דרכים יהיו לפניו: לקרוא להם אליו, או, לחילה, להכותם, "הכשיה במקל ורצתה לפניו".

לכן, אנו מבקשים מהקב"ה: "משכני, אחרך נרוצה" (שיר השירים א'ב). משיכה זו שאתה מבקש לקנותנו בה, אטא, תהא באופן של "אחרך נרוצה", ולא, ושלום, על ידי "הכשיה במקל ורצתה לפניו" ... ("מדרש שמחה").

דף ע"א פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה או לה לאותה בושא

בגמרתנו מובא, שכאשר מת משה רבינו ע"ה ויהושע בן נון מונה למלא את מקומו, "זקנים שבאותו הדור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, או לה לאותה בושא, או לה לאותה כלימה". פירושים וחדושים רבים נאמרו על דברי גמרתנו, ולהלן לקט מעניין.

פנים נכנס האדמו"ר מגור בעל ה"פני מנחם זצ"ל, לבית המדרש, וכאשר נוכח בערימות הספרים שהוצאו מהארונות ולא הושבו אליהם, אמר: ידוע, שמשנה רבינו ע"ה ביקש שבניו ימלאו את מקומו בהנהגת עם ישראל, אך הקב"ה אמר לו, שיהושע אשר "היה משכים ומעריב בבית הועד שכל לחדר הספסליו ופורס את המחצאלות" (ילקוט שמעוני פ' פינחס רמז תשע"ו), יזכה בהנהגה זו.

לפיכך אמרו זקני אותו הדור, "אוי לה לאותה בושא", אילו לא בושנו לסדר את ספסלי בית המדרש, גם אנו היינו זוכים לדרגה גבוהה מעין זו... ("יגנו הקדוש").

זקנים שבדור

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל מביא בספרו "יערות דש" ("ח"ב דרוש ד') את דעת רבינו דס, שכאשר בני ישראל שהו במדבר הם לא קידשו את החדש על פי הראיה, כי אם לפי חשבון. מאחר שבכל תקופת שהותם במדבר הם היו מוקפים בענני כבוד ולא יכלו, איפוא, לראות את החמה ואת הלבנה.

לפיכך, דווקא הזקנים שבדור אמרו "פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה", שהרי הצעירים מעולם לא ראו מראה חמה ולא מראה לבנה... רק הזקנים עוד זכרו כיצד נראות החמה והלבנה.

הגר"מ זאזרי שליט"א דרש נאח, כי הצעירים שבעם ישראל יכולים היו לחשוב, כי בהיות משה רבינו צעיר יותר, בגילו של יהושע, גם מראה פניו היה כמראה הלבנה, ורק לעת זקנותו קיבלו פניו מראה חמה. למה זאת, זקני ישראל זכרו, כי גם בצעירותו, עומת משה מאיר כחמה. לפיכך, הם אלו שיכלו להעיד על כך ולומר, "פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה".

"מעריצי" הרב הקדוש

ליד העיר קובנה שכנה עיירה, אשר התפרסמה במחלוקות הרבות שעוררו פרנסיה נגד כל רב שבה לכהן בה. תמיד מצאו הפרנסים פגמים ברב, וטענו שהינו דומה לרב הקודם.

בעת מחלוקת אחת, נענה רבי יצחק אלחנן זצ"ל, רבה של קובנה, ואמר: עתה נתבררה לי כוונת המשך בעמוד הבא

המשך בעמוד קודם

לידי השגות ומיוחדות. לכן, הוכן מאכל הצדיקים לעתיד לבוא שעל ידו ישיגו את ההשגות הגבוהות ששיפיעו באותו זמן, השגות שאי אפשר להשיגן בעולם הזה. מאכלים קדושים אלו יהיו דומים למן שירד מן השמים והיה מאכל רוחני למקבלי התורה. [רבינו בחיי משער, שזמנה של שאולי סעודה זו יהיה בסוף התקופה בה עדיין תהיה נשמה בגוף, ומיד לאחר מכן יתבטלו הגופים וצדיקים ישבו ויהנו מזיו השכינה].

דברים נשגבים אנו מוצאים בדברי הגאון מוילנא המפרש, כי "סעודת לויתן" הוכנה להתגלות סודות התורה. הגאון רבי יצחק אייזיק חבר, מתלמידי תלמידיו של הגר"א, מסביר על פי זה את דברי הגמרא לעיל, לפיה הקב"ה הרג את הנקבה וסרס את הזכר. עומקם של הדברים הוא, שהקב"ה מנע בעולם הזה את גילוי טעמי המצוות, כמו גם את גילוי סודות התורה, כדי שלא תתבטל הבחירה וקבלת עול מלכות שמים כאשר הכל יהיה ברור צח ונהיר (ראה "מכתב מאלה" ח"ה עמוד 202).

בגמרא (חולין ס"ז) נקבע, כי לויתן זה דג טהור הוא. הראשונים (ראה "הערך" ערך ק"א וראב"ן ס"י ס"ט) מבארים, כי למרות שהלויתן נושא סנפיר וקשקשת, שהם שני סימני הטהרה של דגים טהורים, נדרשה הגמרא לקבוע שהלויתן טהור, משום שבסוגייתנו הוא מתואר כנחש ותנין, וניתן היה להסיק מכך שהוא אסור באכילה. מכאן אנו למדים, כי בעל החיים שבימינו מכונה לויתן, אינו הלויתן המדובר בגמרתנו, שהרי הלויתן בן זמנינו אינו בעל קשקשים, ומלבד זאת הוא ממשפחת היונקים, בעוד שבגמרא (ע"ז מ"א) מבואר, כי הדגים היונקים טמאים הם, לעומת מטילי הביצים, הטהורים.

במדרש רבה (ויקרא פרשה י"ג) נאמר, כי לעתיד לבא הקב"ה יחרחר מלחמה בין הלויתן לשור הבר, במהלכה "בהמות [שור הבר] נותץ ללויתן בקרניו וקורעו, ולויתן נותץ לבהמות בסנפיריו ונוחרו", ומבשרם תעשה הסעודה שלה אנו כה מייחלים. במהלך הסעודה, מספר המדרש, ישאלו הצדיקים את הקב"ה היאך ניתן לאכול את בשרו של שור הבר שלא נשחט כדת וכדין אלא נקרע על ידי סנפירי הלויתן, והקב"ה יענה להם, כי "תורה חדשה מאיתי תצא". לדעת מפרשים אחדים כוונת המדרש היא, שהוראת שעה תהיה מלפניו יתברך לאכול שור זה, למרות שלא נשחט כדין ("יפה תואר"). אולם, יש המבארים, שבעל מדרש זה סובר כדעה ש"מצוות בטלות לעתיד לבא" (ראה נדה ס"א/א ובמהרי"ץ חיות שם).

השיטה ש"מצוות בטלות לעתיד לבוא", הנתונה במחלוקת בגמרא במסכת נדה (שם), מוזכרת בסוגייתנו (ע"ב/א) בהקשר להטלת ציצית בבגד של מת. בעלי התוספות (ע"ב/א ד"ה "פסקי חז"ל") מביאים את דברי רבינו חיים כהן צדק, אשר לדעתו אין להטיל ציצית לתכריכי המת, חרף דברי הגמרא במנחות (מ"א) המחייבת להטילן, משום שאנו פוסקים שמצוות בטלות לעתיד לבוא, ולכן, למתים שיקומו לתחיה לעתיד לבוא לא יהיה צורך בציצית.

האם דעה זו, שמצוות בטלות לעתיד לבוא, ושכאמור יש הפוסקים כן להלכה, עומדת בניגוד לעיקר התשיעי ש"זאת התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו"? הגר"א וסרמן הי"ד, עונה על כך ("קובץ שיעורים ח"ב ס"י כ"ט): גם זו, שמצוות בטלות לעתיד לבוא, הלכה היא מהלכות התורה, שניתנה עוד במעמד הר סיני וקיימת עד עתה, ואין כאן, איפוא, "תורה אחרת".

דף ע"א וחכמים אומרים לא קנה עד שימשכנה או עד שישכור את מקומה

מכירת חמץ כיצד?

יסוד חשוב, שנתבאר על ידי בעלי התוספות בסוגייתנו, מאפשר פתרון נפלא למכירת חמץ. כידוע, אחד מדרכי הקניינים של מטלטלין הוא קניין "משיכה", שנעשה על ידי שהקונה מושך את החפץ אליו ובכך הוא רוכש אותו. והנה, בעלי התוספות (ד"ה "ספינה נקנית במסירה") מפרשים, כי סוגייתנו עוסקת באדם המבקש למכור את ספינתו על ידי קניין משיכה בלבד ולא בשאר קניינים, ואומרת, כי אף על פי כן רשאי הקונה לקנות את הספינה על ידי שכירת המקום שבו היא נמצאת. ומבארים האחרונים, כי למרות שבעל הספינה פירש שהוא מוכן למכור אותה בקניין משיכה בלבד, מועילה גם שכירות המקום לקנותה, מאחר שעניין אחד להם לקניין משיכה ולקניין על ידי שכירות מקום. שכן, בקניין משיכה הקונה מכניס את החפץ לרשותו, וגם השוכר את מקום החפץ, מכניס את החפץ לרשותו על ידי שהפך את מקומו לרשותו שלו. מעתה, אף שהמוכר מקפיד שהבעלות על ספינתו תועבר לקונה על ידי קניין משיכה בלבד, ניתן לרכוש אותה ממנו גם על ידי שכירת מקומה. [1]

על פי יסוד זה ניתן לפתור בעיה חמורה שהתעוררה לגבי מכירת חמץ. הלכות הקניינים נתחדשו ברובם לגבי יהודים בלבד, ולא לגבי נכרים, אשר אינם יכולים לרכוש חפצים ברוב הקניינים התקפים אצל יהודי. מאחר שכמעט אין מעשה קניין המוסכם על כל הדעות שהגוי יכול לרכוש על ידו מטלטלין, הפתרון היחיד הוא למכור לגוי את כלי החמץ בשני קניינים נפרדים, בקניין כסף ובקניין משיכה. פעולות אלו, לכל הדעות, מעבירות את החפץ לרשות הנכרי.

[1] זו דעת בעלי התוספות, וכן בפי המשניות לרמב"ם פ"ה משנה ט' ממעשר שני, וכן מבואר בבאור הגר"א סי' ר"ג ס"ק ל"ו. מאידך, הרשב"ם (ע"ב ד"ה "עד שישכור") בסוגייתנו, וכן ברמב"ם הל' מכירה פ' כ"ט הל' י' מבואר ששכירות מקום קונה מטעם חצר. וראה גם בס' "ברכת אברהם" בסוגייתנו. נידון זה מבוסס על מחלוקת אמוראים כיצד קונה נכרי מטלטלין מיהודי (בבבב"א יג"א), ולהלכה מועיל על ידי עשיית קניין כסף וקניין משיכה, שאחד מהם ודאי מועיל. כאשר לא ניתן לבצע קניין משיכה, קיים נידון אם ניתן להקנות לו בקניין חצר, או בקניין אגב, עיי' באריכות ב"קצות החושן" סי' קצ"ד ס"ק ג'.

המשך מעמוד קודם

הגמרא. "זקנים שבאותו הדור אמרו". היינו: אלו שחלקו על משה והתלוננו עליו תמיד, עתה, משהתמנה יהושע הפכו להיות ממעריציו של משה רבינו והחלו להלך על יהושע, כי אין פניו אלא כפני לבנה. ועל כך מביאה הגמרא: אוי לה לאותה בושא, אוי לה לאותה כלימה... (יעטורי תורה").

דף עה"א מחופתו של חבירו

נכוח מחופתו של חבירו

בסוגייתנו אומר רבי חנינא, שבעולם העליון "כל אחד ואחד נכוח מחופתו של חבירו". אומר היה רבי ישראל מרוזין זצ"ל, שעיקר השכר בעולם הבא, ניתן עבור מצוות ומעשים טובים הנעשים לשם שמים, ללא פניות וללא התפארות. זו היא, איפוא, כוונת דברי רבי חנינא, שבעולם הבא כל אחד ואחד נכוח "מחופתו" של חבירו, היינו: לפתע הוא יגלה את המעשים הטובים המוחפיים, המוסתרים של חבירו, שנדמה היה בעיניו כיהודי פשוט...

דף ע"א פסקי חדא קרנא דתכלתא

סירונו הנחרץ של ה"ט"ל להחלפת טליתו
רבינו תם (תוד"ה "פסקי") מספר, ששמע מזקני לוט"ר, שהציעת הינה עדות לאדם על כל קיום התורה, שהרי, המילה "ציצית" בגימטריה ת"ר. הוסף לכך את שמונה חוטי הציצית ואת חמשת הקשרים, והרי לך תרי"ג כנגד תרי"ג מצוות.

מעניין לציין, שכאשר בלתה טליתו של רבינו בעל ה"ט"ז, באו נשים צדקניות ורכשו טלית חדשה למענו, אך למרבה הפלא, הוא ביכר להמשך ולהשתמש בטליתו הישנה, כשהוא מנמק את דבריו, שבבוא היום תעיד עליו טליתו הישנה, כי בעת שהתפלל תפילת שמונה עשרה לא עלו בקרבו מחשבות זרות! ("טובך יביעו" ח"ב עמ' נ"ד).

עונג שב תן פרשת קרח

"תפדה את בכור האדם" (ויח' טו)
• **פדיון הבן לתינוק שאביו בארץ רחוקה**
• **עריכת פדיון הבן בלי כהן**
• **קבלו שאינו מוכן לקבל את תשלומי הדירה**
"ופדיוו מבן חודש תפדה" (ויח' טז)
• **עריכת פדיון הבן בלילה**
• **קיום מצוות פדיון הבן בשקלים או בדולרים**
• **האם די בפדיון הבן אצל כהן אחד?**
"גם אתם" (ויח' כה)
• **"לשמוע" קול שופר, או "לתקוע" בשופר**
• **בחור צעיר כשליח צבור בתפילת מוסף**
• **איש עסקים שלקה באירוע מוחי**
• **השתתפות יהודים מחו"ל במצוות התלויות בארץ**
על נושאים אלו ועוד רבים אחרים תוכל לקרוא בספרי "מאורות הדף היומי" - ג' חלקים עם מפתחות לפרשת השבוע ניתן להשיג בחנויות הספרים להזמנות חייג:

03-61-60-657

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה

לעילוי נשמת
ה"ר ראובן גומבו ז"ל
ב"ר צבי ז"ל
וזוג מרת פראדל גיטל
ע"ה ב"ר שמואל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
ה"ר שרגא שוורץ ז"ל
ב"ר חיים צבי ז"ל נלב"ע כ"ג סיון תש"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידו הר"ר טיבו שוורץ ומשפ' הרצליה פיתוח

נקודות הפצה בחו"ל
אנגליה לונדון: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997
מנצ'סטר: הר"ר שמואל קאהן 07976402928
בבלבית: הר"ר יעקב סידרוביץ 0475-263759
צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301
ארה"ב ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880
מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160
שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030
בארצות הברית ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית מידי שבוע בדואר לפרטים בטל 718-253-6218

כתובת המערכת
רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471
טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243
מחלקת מנויים
המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית **בדואר:** נא לפנות לטל. 03-616-06-57
בדואר אלקטרוני: נא לפנות dafyomi@hadaf-hayomi.com
בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

לע"נ הר"ר **צבי הירש אייזנשטיין** ז"ל בן הרב אליהו מרדכי אייזנשטיין ז"ל נלב"ע ד' סיון תשנ"ג **ת.נ.צ.ב.ה.** הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר **שמואל שחם** ומשפ' שיחיו קרית קרניצי

לע"נ הרב **בן ציון צבי גולדשטיין** ז"ל בן ר' יצחק אייזיק ז"ל ט"ז סיון תשנ"ג **ת.נ.צ.ב.ה.** הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר **שמעון אברהם יהודה** ומשפ' שיחיו

לע"נ הר"ר **אברהם יעקב פרידמן** ז"ל ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע כ"ה סיון תשנ"ד גבאי בית המדרש סוכטשוב **ת.נ.צ.ב.ה.** הונצח ע"י המשפחה שיחיו